

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	GEOG416, İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları, kredit sayı-3, AKTS-6
	Departament	Coğrafiya və ətraf mühit
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2026/27, payız
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Rövşən Nəriman oğlu Kərimov, c.ü.f.d.
	E-mail:	rovshan.kerimov@khazar.org
	Telefon:	+994504886420
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Həftənin 4-cü günü saat 12:20-13:50; 14:10-15:40 (Nərimanov korpusu, otaq 402A)
	Məsləhət saatları	Tələbələrlə razılaşdırılan vaxtlarda
Prerekvizitlər		
Tədris dili	Azərbaycan (yazılı məlumatlar qismən ingiliscə)	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	Əsas: - İsmayılov, Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik. Bakı: Teas Press, 2015. 160 s. - Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası. (H.B.Soltanovanın red. ilə). Bakı: Sabah. 2017. 584 səh. - James M. Rubenstein. Contemporary Human Geography. 5th Edition. Pearson Education. 2022. 387 p. - Müəllimin elektron materialları. Əlavə: - Joseph J. Hobbs. 2017. Fundamentals of world regional geography. Cengage Learning. Nelson Education. 608 p. - D.Mackinnon, A.Cumbers. Introduction to Economic Geography: globalization, uneven development and place. 3rd ed. Routledge. 2018, 442 p.	
Kursun təsviri	İqtisadi və sosial coğrafiya – ictimai və təbiət elmlərinin kəsişdiyi sahədə mövcud problemləri öyrənən ən dinamik və inkişafda olan elmlərdən biridir. Məzmunca mürəkkəb, planetar miqyaslı məsələləri əhatə edən bu fənnin tədrisində əsas məqsəd tələbələri insanın məkanda fəaliyyət xüsusiyyətləri haqqında biliklərlə təmin etməkdir. “İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları” fənni dünyada, onun regionlarında və ölkələrində təbii resurslardan istifadənin, təsərrüfat sahələrinin (sənaye, kənd təsərrüfatı, nəqliyyat, xidmət və s.) və əhalinin yerləşməsinin, ümumən cəmiyyətin ərazi təşkili və məkanda gedən sosial-iqtisadi inkişaf proseslərinin nəzəri əsaslarını öyrənir.	
Kursun məqsədləri	Kursun məqsədi spesifik olaraq coğrafi-ərazi sistemləri üzrə iqtisadi və sosial inkişaf problemlərinin nəzəri əsasları barədə biliklərin formalaşdırılması, təsərrüfat	

	sahələrinin inkişaf məsələlərinin və onlara müasir texnologiyaların təsirinin, təsərrüfat sahələrində struktur və ərazi dəyişikliklərinin öyrədilməsidir. Fənn, daha ümumi mənada, tələbələrdə təbii mühit ilə insan fəaliyyəti arasındakı qarşılıqlı əlaqəni təhlil etməyi hədəfləyir. Bu nöqteyi-nəzərdən iqtisadi fəaliyyətlər nəticəsində ətraf mühitdə baş verən dəyişikliklərin tələbələr tərəfindən dərk edilməsi “İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları” fənninin əsas məqsədi hesab edilə bilər.		
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Fənnin tədris edilməsinin nəticəsi olaraq tələbələr iqtisadi və sosial coğrafiya elminin inkişaf istiqamətlərini öyrənəcək, əldə etdikləri bilikləri gələcək elmi tədqiqatlarında istifadə edəcək, gələcək pedaqoji fəaliyyətləri üçün zəruri olan bilik və bacarıqları mənimsəyəcəklər. Bu kursun sonunda tələbələr aşağıdakılara nail olacaq: - İqtisadi və sosial coğrafiyada mövcud olan nəzəriyyələrlə tanış olmaq, coğrafi mühit amilinin ictimai istehsal necə təsir etməsi barədə yayılmış nəzəri fikirləri öyrənmək; - Dünya əhalisi və aparılan demoqrafik siyasət, dünyanın təsərrüfatı və onun coğrafi xüsusiyyətləri, əlaqədar iqtisadi və sosial amillərin oynadığı rol barədə geniş təəvvürə malik olmaq; - Yer qabığı resurslarının, iqlim amilinin, dünya okeanı resurslarının, qurunun su ehtiyatlarının, torpaq örtüyünün, biomüxtəlifliyin təsərrüfat əhəmiyyəti və ictimai istehsal prosesinə təsiri barədə nəzəri biliklərə yiyələnmək; - Mədəni bitkilərin yayılması, heyvandarlığın inkişafının müasir iqtisadi-coğrafi problemləri barədə geniş biliklər əldə etmək.		
Tədris metodları	Məşğələ		x
	Slayd (xəritə, diaqram və s.) ilə izah		x
	Qrup müzakirəsi		x
	Fərdi tapşırıqlar		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Yoxlama (quiz)	Oktyabrın ikinci həftəsi, dekabrın üçüncü həftəsi	10
	Tapşırıq	18 dekabr, 2026	10
	Davamiyyət		5
	Aktivlik		5
	Aralıq imtahanı	Noyabr, 2026	30
	Final imtahanı	Yanvar, 2027	40
	Yekun		100
Tədris qaydaları	Tədrisin keyfiyyətini təmin etmək məqsədilə mümkün qədər illüstrativ materiallara (on-line xəritələrə, qrafik təsvirlərə və diaqramlara) geniş yer ayrılmışdır. Davamiyyət 5 balla qiymətləndirilir. Tələbənin dərslə onlayn qoşulması, qoşulma prosesinə gecikməməsi onun “Davamiyyət” balına yazılır. Tələbənin dərslə diqqətlə qulaq asması, axıradək onlayn rejimdən çıxmıyaraq dərsləri ekranda izləməsi, onlayn dərslə danışaraq başqasına mane olmaması tələb olunur. Müəllim buna əməl etməyən		

	tələbinin “davamiyyət” balından çıxı bilər. Hər 2-ci qayıb tələbənin 1 balını silmiş olur. “Fəallıq” balı tələbənin keçilən mövzuya dair aktivlik göstərməsinə, müzakirələrdə fəal iştirakına, sual-cavabda iştirakına və suallara doğru cavab verməsinə görə verilir. Müəllim tələbənin fəallığını nəzərə almaqla hər dərs qeydlər aparır. Keçmiş mövzunu oxumadan dərsə qoşulan tələbə dərsdə tələb olunan fəallığı göstərə bilmir və buna görə semestrin sonunda həmin meyarla görə verilən ballardan məhrum olur. Kuizlər üçün 10 bal ayrılıb. Belə ki, semestr ərzində ən azı 2 kuiz (hər biri 5 ballıq) keçirilir. Kuizlər açıq suallardan və ya test tapşırıqlarından, yaxud hər ikisindən (qarışıq) ibarət ola bilər. Tapşırıqlar müəllimin tələbələr üçün müəyyən etdiyi müddət ərzində yerinə yetirilə bilər. Kuizdə üzursüz səbəbdən iştirak etməyən tələbəyə əlavə kuiz verilmir. Cavablarını gecikdirən tələbələr işi qəbul olunmaya və ya ballarının bir hissəsi çıxıla bilər. Digər texniki məlumatlar tələbələrə müəllim tərəfindən əlavə izah ediləcək. Layihənin məzmunu minimum 8 A-4 formatlı səhifə həcmində olmalı, maksimum 12 səhifə təşkil etməlidir. Layihə tapşırığının məzmunu mövzunun adına uyğun olmalıdır, belə olmazsa, iş müəllim tərəfindən qəbul olunmayacaq. Layihə Word proqramında yığılıbsa, Times New Roman şrifti, 14 keqel, 1 intervalla yazılır. Səliqəli yazmaq tələb olunur. Layihənin hazırlanmasında internet resursları, o cümlədən yerli və xarici ədəbiyyat, beynəlxalq hesabat və mətbuat materiallarından istifadə oluna bilər. İstifadə olunan ən son ədəbiyyat və ya ən son internet-məlumatlar 2020-ci ildən sonrakı illəri əhatə etməlidir. Layihə işinin birbaşa internetdən endirilib kağıza çıxarılması yolverilməzdir. İşin axıncı səhifəsində mütləq istifadə olunmuş istinad linklərin adları göstərməlidir. Ən azı 3-4 mənbədən istifadə olunmayaraq yazılmış iş qəbul olunmur. Layihə işinin strukturu belə olmalıdır: 1. Tələbənin və mövzunun adı (titul vərəqində). 2. Tədqiqatın məqsədi. 3. Tədqiqatın məzmunu, təhlili, statistik analiz. 4. Nəticə (proqnoz). Layihənin qiymətləndirilməsinin meyarları aşağıdakı kimidir: 1. Fikirlərin ardıcılığı, daha müasir ədəbiyyatdan istifadə – 3 bal. 2. Alınan nəticələrin spesifik və konkret olması, illər və ya dövrlər üzrə məntiqi təhlil, səbəb və nəticələrin, təsir edən amillərin və s. elmi cəhətdən düzgün göstərilməsi, doğru nəticə – 4 bal. 3. Təqdimat zamanı qazanılmış biliklərin yaxşı nümayiş etdirilməsi – 3 bal. Layihə işini təhvil tarixindən gec təqdim etmiş tələbə ən az 1-2 bal itirmiş olur. Final və Aralıq imtahanları müəllim tərəfindən ya test, ya açıq sual, yaxud da hər ikisindən istifadə olunmaqla hazırlana bilər. Bununla bağlı daha ətraflı məlumat müəllim tərəfindən imtahan öncəsi verəcək.
--	---

	Tələbələr Xəzər Universitetinin müəyyən etdiyi generativ süni intellektdən (GSİ) istifadə qaydalarına riayət etməlidirlər. Bu qaydalar əsasən aşağıdakılardır: GSİ alətlərindən istifadə yalnız öyrənmə, tədqiqat və fərdi inkişaf məqsədlərinə yönəlməlidir. Hər bir tələbə universitetin akademik dürüstlük standartlarına əməl etməlidir. GSİ alətləri təlim və tədqiqat fəaliyyətlərində dəstək rolunu oynaya bilər, lakin təqdim olunan işlərin müəllifi tələbə özü olmalıdır. Məzmunun hazırlanması və təhlili tələbənin şəxsi bilik və düşüncələrinə əsaslanmalıdır. GSİ alətlərindən istifadə tələbə tərəfindən açıq şəkildə bəyan edilməlidir. Bu barədə məlumat hazırlanmış müvafiq material və sənədlərdə (məsələn, esse, tapşırıqlar, təqdimat, layihə, vizual material və s.) göstərilməlidir. GSİ tərəfindən yaradılan və ya təklif olunan məlumatlarda səhv və ya qərəz ola bilər. Tələbə təqdim etdiyi məlumatların düzgünlüyünü və etibarlılığını yoxlamağa görə məsuliyyət daşıyır. GSİ-dən aşağıdakı hallarda istifadə qadağandır: Tapşırıqların və ya layihələrin tam şəkildə GSİ tərəfindən hazırlanması. Tapşırıq, esse, referat, kurs işi və ya layihənin məzmununun bütövlükdə və ya əsas hissəsinin generativ süni intellekt vasitəsilə hazırlanmasına yol verilmir. GSİ-dən köməkçi vasitə kimi istifadəyə icazə verilsə də, əsas məzmun və fikirlər tələbənin öz intellektual əməyi olmalıdır. Aralıq və final imtahanlarda, eləcə də semestr ərzində keçirilən qiymətləndirmə tapşırıqlarında GSİ alətlərindən istifadə. Tələbənin həqiqi bilik və bacarıqlarının müstəqil şəkildə qiymətləndirilməsini təmin etmək məqsədilə imtahan zamanı, o cümlədən auditoriyalarda testlər, quizlər və tapşırıqlar yerinə yetirilərkən süni intellekt alətlərindən istifadəyə icazə verilmir. GSİ tərəfindən yaradılmış məzmunun tələbə tərəfindən öz işi kimi təqdim edilməsi. Süni intellekt alətlərinin hazırladığı mətn, kod, qrafik, cədvəl, təhlil və ya hər hansı digər məzmunun tələbənin öz məhsulu kimi təqdim edilməsi plagiat hesab edilir. Tələbə GSİ-dən istifadə etdikdə, bunu 8-ci bənddə qeyd olunan qaydalar əsasında göstərməlidir. Eyni zamanda digər müəlliflərin əsərlərini, elmi məqalələri və ya hər hansı qorunan mənbələri süni intellekt vasitəsilə yenidən ifadə etdirmək və bu məzmunu öz işi kimi təqdim etmək akademik dürüstlüyə ziddir. GSİ yalnız söz və cümlə quruluşunu dəyişir, lakin ideyalar, arqumentlər və məlumat orijinal mənbədən götürülür. GSİ alətlərindən istifadəyə dair icazə verilən faiz. Tələbənin süni intellekt alətləri vasitəsilə hazırladığı mətn xarakterli sənəddə generativ GSİ alətlərindən ən çoxu 25%-ə qədər istifadə etməsinə icazə verilir. İstinad və açıqlama qaydaları: GSİ alətlərindən istifadə zamanı şəffaflıq və düzgün istinadın göstərilməsi zəruridir. İstinad və açıqlama iki formada təqdim oluna bilər: mətn daxilində istinad nümunəsi; GSİ-dən istifadə bəyanatı: bu işin hazırlanması zamanı yalnız strukturlaşdırma və dil
--	--

redaktəsi mərhələsində ChatGPT (OpenAI, 2025) alətindən istifadə olunmuşdur. Bütün ideyalar, arqumentlər və nəticələr müəllif tərəfindən müstəqil şəkildə formalaşdırılmışdır. Ədəbiyyat siyahısında (APA formatında) qeyd olunması: OpenAI. (2025). ChatGPT (Dec 2025 version) [Large language model]. https://chat.openai.com/			
Cədvəl (dəyişdirilə bilər)			
Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1.	17.09.2026	İqtisadi və sosial coğrafiyanın predmeti və tədqiqat obyekti	1. İsmayılov Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik. S. 5-12. 2. Müəllimin elektron materialları.
2.	24.09.2026	İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsas tədqiqat üsulları	1. İsmayılov Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik. S. 12-15. 2. Müəllimin elektron materialları.
3.	01.10.2026	İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsas inkişaf mərhələləri	1. İsmayılov Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik S. 42-78. 2. James M. Rubenstein. Contemporary human geography. 5th Edition. Pearson Education. 2019, 11-18.
4.	08.10.2026	Coğrafi mühitlə ictimai istehsalın qarşılıqlı münasibətləri	1. İsmayılov, Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik. S. 16-40. 2. Müəllimin elektron materialları.
5.	15.10.2026	Dünya əhalisi və təsərrüfatı	1. James M. Rubenstein. Contemporary human geography. 24-30. 2. Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası. (H.B.Soltanovanın red. ilə). S. 4-15.
6.	22.10.2026	Demoqrafik siyasət və əhali artımının tənzimlənməsi	James M. Rubenstein. Contemporary human geography. 31-36.
7.	29.10.2026	Yer qabığı və təsərrüfat	İsmayılov, Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik. 109-139. 160 s.
		Aralıq imtahanı	

8.	05.11.2026	İqlim və təsərrüfat	1. İsmayılov, Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik. S. 151-156. 2. Müəllimin elektron materialları.
9.	12.11.2026	Dünya okeanının təsərrüfat əhəmiyyəti	1. İsmayılov, Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik. S. 162-175. 2. Müəllimin elektron materialları.
10.	19.11.2026	Dəniz sahillərinin təsərrüfat əhəmiyyəti	1. İsmayılov, Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik. S. 167-161. 2. Müəllimin elektron materialları.
11.	26.11.2026	Quru sularının təsərrüfat əhəmiyyəti	1. İsmayılov, Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik. S. 138-152 2. Müəllimin elektron materialları.
12.	03.12.2026	Torpaq örtüyü və onun təsərrüfat əhəmiyyəti	Müəllimin elektron materialları. James M. Rubenstein. Contemporary. 77-82.
13.	10.12.2026	Bioloji resursların təsərrüfat əhəmiyyəti	İsmayılov, Ç. İqtisadi və sosial coğrafiyanın əsasları: ali məktəblər üçün dərslik. S. 46-51.
14.	17.12.2026	Mədəni bitkilər və onların yayılma coğrafiyası	1. James M. Rubenstein. Contemporary human geography. 75-87. 2. Müəllimin elektron materialları.
15.	24.12.2026	Heyvandarlıq və onun əsas tiplərinin coğrafiyası	1. James M. Rubenstein. Contemporary human geography. 5th Edition. Pearson Education. 2019, 89-95. 2. Müəllimin elektron materialları.
		Final imtahanı	